

Báró Hornig Károly bíbornok, veszprémi püspök halála, temetése és végrendelezése

VARGA TIBOR LÁSZLÓ

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ IDEJÉN MAGYARORSZÁGOT nemcsak a harctereken érték érzékeny veszteségek, hanem az ország és a római katolikus méltóságok sorát is. 1916. november 21-én hunyt el Ferenc József osztrák császár és magyar király, a következő évben 1917. február 9-én Hornig Károly veszprémi püspök adta vissza lelkét Teremtőjének.

Dr. Cholnoky Ferenc – a főpásztor kezelő orvosa – szerint a beteg krónikus influenzában szenvedett, melynek következményeként a halál szívszélhűdés formájában reggel fél kilenc óra körül érte, 76 éves korában.¹ Az év eleje óta a megyés püspök gyengélkedett, azonban február elejére állapota jobbra fordult.² A hirtelen bekövetkezett haláleset ezért mindenkit váratlanul ért. Halála előtti napjaiban az egyházmegye hívei és papságának szóló nagybőjti körlevelén dolgozott. Különös hangsúlyt kapott a nagybőjtre való felkészülésben az elmúlás és a halál gondolata, mintegy érezve elszenderülését. Gondolait irodalmi stílusban, nagyon szépen fogalmazta meg több oldalon keresztül az olvasók és hallgatók számára, mintegy szellemi végrendeletként. A veszprémi székeskáptalan e fogalmazványt nem csak nyomtatott formában jutatta el a papsághoz, hanem Csernoch János bíboros, esztergomi érsek javaslatára faksimile kiadásban is.³

Báró Hornig Károly bíbornok, veszprémi püspök temetési szertartása

A székeskáptalan a veszprémi püspök temetését rangjához méltóan és az egyházi előírásoknak megfelelően szervezte meg. Ez magyarázza, hogy a haláleset után csak öt nappal később, február 13-án történt meg a temetés (addig holtteste a püspöki magánkápolnában volt felravatalozva). Délelőtt 9 órakor dr. Rédey Gyula nagyrépost, káptalani helynök asszisztenciával⁴ a püspöki palota főbejáratához vonult, ahová korábban a püspöki magánkápolnából a koporsót lehozták. A holttest beszen-

telése után a menet meghatározott rendben a székesegyházba vonult annak főbejárátán keresztül, és a koporsót a székesegyházi ravatalra helyezték.⁵ A gyászmisét Csernoch János hercegprímás tartotta a részére külön kirendelt asszisztenciával.⁶ A szentmise után négy püspök: Várady Árpád kalocsai érsek, Prohászka Ottokár székesfehérvári püspök, Mikes János szombathelyi püspök és Hajdú Tibor pannonhalmi főapát a koporsó négy sarkánál az elhunyt lelki üdvéért abszolúciót mondott. Ezzel végetért a gyászmise és elkezdődött a temetés. A temetési menet a székesegyház főbejárától indult és a temetés helyéig, a Feltámadás-, ekkor már közkeletűbb nevén a Károly-templomig tartott.

Ahogy a beszentelési menetben résztvevők sorrendje szabályozva volt, úgy a temetési menet is.

1. Iskolai tanulók, először a lányok utána a fiúk. Az iskolák sorrendje rangsor szerint követte egymást, és zászlók alatt vonultak,
2. a megjelent egyesületek, zászlóik alatt,
3. a fából készült sírkereszt vívője,
4. a női- és férfi szerzetesek,
5. a nem karingben lévő papság,
6. cerimoniarus és a crucifer a két akolitus között,
7. kispapok és a világi papság karingben, égő gyertyákkal,
8. az asszisztencia a pontifikáló nagypréposttal,
9. rendjelvívők,⁷
10. gyászkocsi,
11. koszorús kocsi,
12. Őfensége a király képviselője és a miniszter úr Őexcellenciája,⁸
13. a püspökségi uradalmi tiszttek,
14. a vidéki és helybeli polgári és katonai küldöttségek rang szerint,
15. a vidéki és helybeli urak és hölgyek, utánuk a közönség,
16. kocsik.⁹

A temetési szertartást dr. Rédey Gyula nagyprépost, káptalani helynök tartotta az elhunyt rangjának megfelelő asszisztenciával.¹⁰ A Feltámadás-templomba kis mérete miatt csak a szerzetesek, a világi papok és az asszisztencia tudott bemenni. A többi résztvevő a templomon kívül hallgatta a szertartást, melynek végén a koporsót a kriptában helyezték el. A résztvénytílvánítók tömege ezután feloszlott, de a prelátusi temetések utáni ünnepélyes szentmise: a Gloriosum, kezdetét vette a székesegyházban. A szentmisét Fetser Antal győri megyés püspök tartotta, ugyancsak ünnepélyes asszisztenciával.¹¹

Hornig Károly jelentőségét és elismertségét jól mutatja,¹² hogy a temetésével kapcsolatos minden egyes szertartási részt magas egyházi méltóságok végeztek. Csernoch János bíboros erre a legjobb példa. A gyásztávirat kézhezvétele után vissz-

táviratot küldött, melyben ezt írta „*ha a megboldogult másként nem intézkedett, készséggel vállalkozom a temetés végzésére*”.¹³ A veszprémi székeskáptalan az elhunyt tiszteletének egyik jelül kérte a 31. honvéd gyalogezred parancsnokát, Weidner Diesel Ernőt, hogy a temetési szertartása idejére két-két díszőrt a püspöki rezidencia és a Feltámadás-templom elé rendeljen ki. Az ezredes a szolgálati szabályzatra hivatkozva a palotához egy díszőrt (kettő csak Ófelségének és családtagjainak állítható ki), és a temetési szertartásra pedig tizenkét honvédet állított ki – nem díszőrként, hanem katonai sorfalként. A püspök iránti tisztelet a részvét táviratokban, levelekben is megnyilvánult, ugyanis több mint száz érkezett a veszprémi székeskáptalanhoz. A belföldi és külföldi egyházi prelátusok, szerzetesrendek, állami méltóságok, miniszterek, minisztériumok, állami vállalatok, állami és egyházi iskolák vezetői, egyesületek, szervezetek és elismert személyiségek fejezték ki együttérzésüket.¹⁴

Báró Hornig Károly bíboros, veszprémi püspök végrendelete

Hornig Károly a veszprémi egyházmegye püspökeként tisztában volt azzal és hosszú pályafutása alatt többször tapasztalta, hogy az elhunytak végrendeletei és azok végrehajtásai nem egyszer objektív és szubjektív akadályokba ütköztek. Ezen indokok miatt már 1912 májusában elkészítette az általa saját kezűleg írt végrendeletét, melyet a veszprémi székeskáptalannál letétbe helyezett.¹⁵ A testület a rá bízott okmányt biztonságos helyre, az Alapítványi Hivatal¹⁶ főpénztára szekrényében zárta el. A bíboros halála után ezt felbontották és végakarátának megfelelően intézkedtek. Elsőként kinyomtatták az illetékesek számára, mert véleménye szerint a hagyatéki tárgyalásoknál kiadott okmányok olyan rossz minőségűek szoktak lenni, hogy azok sok félreértésre-félreértelmezésre adtak okot. Gondolkodására és szokimondó őszinteségére ez egy jellemző momentum. A székesegyház újjáépítésénél az engedélyező Műemlékek Országos Bizottságának megüzente, hogy a terveket Ő jónak találja. Ha a bizottságnak esetleg ez nem tetszene, akkor az állam a saját pénzén építsen olyan székesegyházat, amely neki tetszik, az ő esztétikai ízlését ne véleményezzék, és pénzével se gazdálkodjanak.¹⁷ A veszprémi iparosokról sem volt hízélgő véleményével „*iparosok, ha papoknak dolgoznak nem tudják mit követeljenek*”.¹⁸

A végrendeletet Hornig Károly halála napján, a veszprém járásbírószágon a káptalan és a bíróság illetékesei jelentésében felbontották. A nyilvános részét – az akkor már egyházmegyei közlönyként is funkcionáló – Veszprémi Hírlapban közzétették.¹⁹ A végrendelet végrehajtásával dr. Rédey Gyula veszprémi káptalani helynök dr. Csete Antal veszprémi ügyvédet, a veszprémi római katolikus egyházmegye ügyészét bízta meg. Hornig Károly személyes ingóságait mind a veszprémi és a sümei palotában, illetve budapesti lakásában zár alá vették a törvényi előírásoknak

megfelelően.²⁰ Az 1917-es esztendőben a hagyatéki per előkészítésével és az esetleges kinntlévőségekkel, illetve követelések összegyűjtésével foglalkoztak.²¹ A hagyatéki per lefolyásáról pontos adataink nincsenek, csak egy-egy részletről van információnk.²² A hagyatéki eljárás 1918. év végére jutott el abba a fázisba, hogy az ingóságokat leltárba vették.²³ Az eljárás végül az 1920. év végére fejeződött be, egyetlen vitás kérdés kivételével. A végrendelet pontosan és egyértelműen fogalmazott minden esetben, azonban a kedvezményezettek – mint általában sok hagyatéki eljárásban – egyes pontok jogi értelmezését vitatták. A testamentum 13. pontja szerint a lovokról, kocsikról, a sümegi és veszprémi borokról az utódló veszprémi püspöknek kell gondoskodnia. A 23. pont ezt a rendelkezést korlátozta oly módon, hogy ha fél éven belül a püspöki szék betöltésre kerül. Ellenkező esetben, a veszprémi Szent Vince Egyesületre szállnak ezen tulajdonjogok, illetve ezek értéke. Az egyesület elnöke, Perényi Antal erre hivatkozva 1920-ban síkra szállt az általa vélelmezett jogos követelésnek,²⁴ és pert indított Rott Nándor veszprémi megyés püspök ellen. A főpásztor megvédte érdekeit, és a következő tényekkel támasztotta alá jogigényét. A király 1917. május 16-án kinevezte őt veszprémi püspöknek, és ezt a pápa 1917. július 12-én jóváhagyta. Így a veszprémi püspöki széket végérvényesen betöltötték. Egy teljesen más jogi kérdés az, hogy Rott Nándor a püspöki javadalomba mikor lépett be. Így arra a végrendelet 13. pontja szerint igényt tart.²⁵ Külön jogi pikantériát jelentett ez a perbehívás, ugyanis a megyés püspököt az érvényes törvények szerint, Perényi Antal csak a pápa engedélyével perelhetette volna világi hatóságok előtt.²⁶ Végül perre nem került sort, mert a két fél között egyfajta megegyezés született. Rott Nándort illetve a kérdéses vagyonrész, és ezt adomány címén a Szent Vince Egyletnek átadta, külön kihangsúlyozva, hogy ez adomány, és nem a végrendelező által adományozott örökrész.

A Hornig Károly végrendeletében foglaltakat az elhúzódó hagyatéki eljárás következtében halála után négy évvel később tudták csak maradéktalanul végrehajtani. A hagyományozásokat a hátrahagyott vagyona fedezte, így sem életében, sem halála után nem maradt adósa senkinek. Nemcsak életében, hanem halála után is igaz volt a róla tartott mondás: „*pénzének nem szolgája volt, hanem ura*”.²⁷

Báró Hornig Károly bíbornok, veszprémi püspök testamentuma (forrásközlés)

Báró Hornig Károly, Isten és az Apostoli Szentszék kegyelméből veszprémi püspök, valóságos belső titkos tanácsos, a felséges magyar királyné kancellárja, a jeles Lipótrend nagykeresztese, a cs[ászári] és k[irályi] Vaskoronarendnek I. osztályú lovagja, bekelebezett hittudor. D[icsértesség] a J[ézus] Kr[isztus] A. M. A. A

végrendelkezési engedélyt tartalmazó miniszteri intézkedés kelt: 1911. július hó 26-án 85082. sz[ám] alatt, az ötvenezer (50.000) korona díj lefizetését elismerő adóhivatalai nyugta pedig, 1911.-diki augusztus 22-ről van keltezve. Minthogy tehát ezek részéről minden további megtámadhatóság ellen biztosítottak tarthatom magamat: *rendelem, amint következik:*

- 1.) a veszprémi székesegyháznak hagyok ötvenezer (50.000) koronát,
- 2.) a veszprémi Papnevelőnek egyszázezer (100.000) koronát,
- 3.) a papi nyugdíjintézetnek (Domonkos-alapnak) ötvenezer (50.000) koronát.
- 4.) A veszprémi-egyházmegyei áldozárok számára oly alapra hagyok ötvenezer (50.000) koronát, melyből betegség vagy gazdasági csapások által károsult plébánosok vagy lelkészek a püspök utalványozására megfelelő, vissza nem térítendő segílyt kapjanak. Az alapnak egy-egy évben talán el nem költött kamatai a Domonkos-alaphoz csatoltassanak.
- 5.) A Farkasgyepűn általam épített kápolnának fenntartási tőkéül (30.000) koronát, úgyszintén
- 6.) a veszprémi kápolnának, melyet temetkezési helyemül építettem, fenntartási tőkéül hagyok huszonötezer (25.000) koronát,
- 7.) az egyházmegye területén jelenleg működő mindennemű irgalmas nővérek számára hagyok egyszázezer (100.000) koronát, mely alapnak kamataiból ama fennálló házak, azaz intézetek olyképen segítsenek, hogy azok évről-évre a püspök rendelkezése szerint szétosztassanak, aki pedig jövőre ily intézetet akarna alapítani, alapítsa meg olyképen, hogy azok megélhessenek,
- 8.) húszezer (20.000) koronát oly alapra, melynek kamatai évenként az egyházmegyének segédlelkészei közt, mint rendkívüli segíly, ú[gy]n[evezett] kézistipendiumokul „ad intentionem fundatoris” mondandó csendes szentmisékre a püspök által felosztandók,
- 9.) a veszprémvárosi Szent Vince Egyletnek háromezer (3000) koronát, továbbá:
- 10.) ötezer (5000) koronát a veszprémi angolhölgyek házának, mely összegnek kamatai, valamely az egyház által engedélyezett Máriatiszteletnek, első sorban a B[oldogságos] Szűz védelme alatt álló kongregáció költségeinek fedezésére fordítassanak, mely alkalommal kérem, hogy a kongregáció évenként egy-egy szentmisét mondasson érettem,
- 11.) egyházi ékszereim közül a legott felsorolandók az a N[a]g[yságo]s F[ő]t[isztelen]dő Székeskáptalanra hagyom, ilyképen: a) a nagy, Őfelségeik által megkoronáztatásukkor ajándékozott brilláns amethist keresztet, melyet uradalmi számadásaim tanubizonyosága szerint Kovács Zsigmond halála után megvettem, amely tehát személyes tulajdonom, a mindenkori nagyprépostra hagyom, az egy kövü, nagy amethist gyűrűvel együtt; b) brilláns „Corpus Christi”-t viselő keresztet a brilláns rózsza gyűrűvel az olvasókanonoknak, c) áttört művü arany keresztet

temet, melyhez a Krisztus Urunk fejét viselő aranygyűrű tartozik, az éneklő kanonoknak, d) kis brillant amethyst ú[gy]n[vezett] „Pázmány” keresztmet a hozzá-tartozó kis brillant amethyst gyűrűvel az örkanonoknak. Mindezen keresztet a hozzájuk tartozó lánczokkal az illető uraknak, tehát az idő szerint nagyprépostnak, az olvasó-, éneklő- és örkanonoknak adassanak ki, de azon kikötéssel, hogy ezen ékszerek a fent nevezett sorrendben, mint a Veszprémi Székeskáptalannak közös tulajdona, az egyes stallumok mellett maradjanak olyképen, hogy annak czimzettje fokozatos előléptetés alkalmával utódjának adja át.

12.) Az általam helyreállított veszprémi házikápolna felszerelésének azon részei, melyeket magam szereztem be, természetesen ott maradnak.

13.) Ami a fentebb (11. a–d.) elősorolt egyházi ékszereken kívül a veszprémi püspöki rezidenciában van: lánczok, gyűrűk, keresztet, ezüstpüspök botom, szebb infuláim és prédikációs stólám, ezekről Simon Gyögy dr. kanonok úr rendelkezezék,²⁸ esetleg tartsa meg; a többi, esetleg árverés tárgyát képezhető holmi: ruháim, fehérnemű, zsebórák, szelenczék és a többi Riszner Róbert úrnak adassanak ki,²⁹ szabad rendelkezésre minden árverés nélkül; mert nem lévén adósságaim, nem szükséges, hogy nekem hivatalból „hagyatékot” csináljanak, azért az általam beszerzett asztali és egyéb készleteket a rezidenciában hagyom. Mindezekről, valamint lovaim, és kocsijaimról utódom intézkedjék, nemkülönben a Sümegen és Veszprémben található borokról is.

14.) Ha az egyházi hivatal igazgatója halálomkor nem lenne valóságos kanonok, ötezer (5000), az akkori titkárnak háromezer (3000), a szentszéki jegyzőnek 2000 (kettőezer) és ha ezeken kívül akkorra még egyházhivatali levéltárnokot neveztem volna ki, ennek egyszer (1000) koronát hagyok,

15.) a püspökségi gazda- és erdészeti tisztek nyugdíj alapjára ötvenezer (50.000) koronát hagyok.

16.) A veszprémi püspöki rezidenciában található személyes tulajdonomat képező műtárgyakat, úgymint a) hálószobámból a Madonna de Granduca és Bor[romeoi] sz[ent] Károly képét, b) a nagyteremből Ófelségeik mellszobrait, Pápa Őszentsége arczképét, a Szoldatics-féle Madonnát, a fiókos szekrényem álló faragványt, a Teley-féle kis tájképet, továbbá a néhai Erzsébet királyné ravatala mellőli kétfejű sast és az ő cs[ászári] s kir[ályi] Fensége Ferencz Ferdinánd főherczeg családját ábrázoló csoportképet, végre c) a vendégszobában lévő két nagy carton-rajzot, továbbá gr[óf] Zichy Nándor és Eszterházy Miklós Móricz arczképeit, végre Fraknoi Vilmos mellszobrát a veszprémi Múzeumnak hagyom.

17.) Stotz Ferencz udvarmesteremnek ötezer (5000), Kiss Juliánna szakácsnőnek, aki már püspök elődöm idejében szolgált a rezidenciában, hatezer (6000) koronát hagyok; a házbeli cselédeknek, idértve az ú[gy]n[vezett] cursort és a pinczesternek is egyenkint egy-egy évi fizetést; az elhalálózásomkor körülöttem levő huszár-

nak annyiszor ezer koronát, ahány évig e minőségben a rezidenciában szolgált, a megkezdett évek egésznek veendővén. Mindezen összegek nevezetteknek készpénzben fizetendők ki, míg Tóth János volt huszárom számára húszezer (20.000) koronát teszek le a nagys[ágos] és főt[isztelendő] Káptalannál, azon kérelemmel, hogy annak kamataival nevezettet, esetleg özvegyét évi külön folyamodásra segíelyezni méltóztassék; de a tőke a maga idején mindkettőnek elhalálózása után a Domonkos-alapra szálljon.

18.) A „Veszprémi Hírlap” és a „Balaton Vidéke”-ért letett óvadékat, míg e lapok a katolikus irányúak, mire nézve a püspök hivatott ítélni, a mai mennyiségben maghagyom. Ha e lapok megszűnnének, a tőkék az egyházmegyei közpénztárban mindaddig kezeltessenek, az időközi kamatokat a tőkéhez csatoltatván, mígnem új, hasonirányú lap, vagy lapok keletkeznek, miáltal minden egyéb irányú, vagy tartalmú kiadványt ezen tőkék és azok kamatainak élvezetéből kizárok. Amennyiben ezen összegek után is netalán valami illetéket kell fizetni, az hagyatékomból történjék, mert azokat „Hornig féle irodalmi alap”-nak tekintem.

19.) Többi vagyonomra nézve általános örökösömmé a veszprémi egyházmegyei Központ főpénztárát „Cassam Dioecesanam” teszem, illetve annak hagyományozom.

20.) Végrendeleti végrehajtóimul és tömeggondnokaimul dr. Rada István prelatus, ezidőszerint örkanonok és Schmidt Lajos püspöki jószágkormányzó urakat kérem fel, illetve nevezem ki, és amazt dr. Radát a rubinos arany, az utóbbit pedig a nagy egykővű brillant gyűrűmet emlékül, mindenkor hű és bűzgó szolgálataikért való köszönetemmel elfogadni kérem. Ha, amit nem remélek, nevezett urak halálomkor nem állának rendelkezésre, tisztelettel kérem a nagys[ágos] és főt[isztelendő] Székeskáptalant, hogy azok helyébe oly urakat kinevezni méltóztassék, kik elég körültekintéssel és eréllyel bírnak, hogy hagyatékomat az ismeretes és szokott megtámadások és megkárosítások ellen megvédelmezzék. Ezúttal tiltakozom az ellen, hogy a Kultuszminisztérium bármily czímen gazdasági felszerelésemet, az ú[gy]n[evezett] „Fundus instructus”-t és egyáltalában hátrahagyott vagyonomat, általa önkényesen meghatározandó áron vagy módon, esetleg az ú[gy]n[evezett] „Fiscus”-sal egyetértve, végrendeleti végrehajtóim beleegyezése nélkül magához vegye, amely urakat egyáltalában kérem, hogy rájok bizott hagyatékomból letárgyalásánál azt idevonatkozó ezidőszerint fennálló törvények, vagy szabályok minden megszegése ellen a szükséges védelmi eszközök és eljárások igénybevitelével megvédelmezzék.

21.) Eltemettetni a báró Hornig-család általam épített s kellő alappal ellátott sírkápolnájában kívánok, vaskoporsóban, mely az általam készített márvány sarkophágban a kripta közepére elhelyezendő, kezemre az öregatyámtól származó, esetleg sógornómtól, özvegy báró Hornig Vilmosnétól elkérendő arany pecsétgyűrű adasék, mellemre fekete szalagon az ágyam felett függő vaskereszt, abban a viseletes fehér mise ruhában, melyben instaláltattam, egyszerű fehér infulával. Testem a házi

kápolnában állítassék fel, de ne közszemlére; nem szükséges és nem illő, hogy a nép ilyenkor a püspöki (különben is államilag elzárandó) szobákba tolakodjék, amennyiben pedig a tömeg távoltartására ez alkalommal és temetésemkor megyei vagy városi hajdúk alkalmaztatnának, ezek díjazására ötszáz (500) koronát rendelek.

22.) Sógornőm, özvegy báró Hornig Vilmosné Riszner Anna majdani temetésének költségeit, aki a számára a kriptában fenntartott fülkébe fog temetkezni, a kápolna-alap fedezze, amikor a kriptá ekként megtelt, véégképen befalaztassék, mely alkalommal tiltakozom az ellen és megtiltom, hogy akár a kápolnában, akár a hozzátartozó területen, mely a város átengedése folytán személyes tulajdonom, bárki temetkezzék.

23.) Végre kívánom és rendelem, hogy az általam ekként létesített alapok, nevem alatt mindig külön kezeltessenek, ez soha más, hasontermészetű és célú alappal, vagy alapítvánnyal ne egyesíttessék. Továbbá megjegyzem, hogy a fentebb a 13. (tizenharmadik) pontban, a lovakra és a borra nézve mondottakat, halálom után csak egy félévig akarom érvényben tartani, ha ezen határidő leteltével a veszprémi püspöki szék nincs betöltve, ezeknek értéke is hagyatékom, tüzetesen a Szent Vince Egyet hagyományához csatolandó, mert nem lenne értelme, e cikkeket hosszabb időn túl hagyatékom költségén és terhére tartani. Sokszoros tapasztalataimból tudva, hogy az ilyen hagyatéki tárgyalásoknál kiadatni szokott hivatalos iratok és kiadványok oly módon szoktak kiállíttatni, hogy azokat elolvasni alig lehet, miből gyakran zavar, kétely, sőt per is keletkezhetik, óhajtom, hogy jelen végrendeletem költségére annyi példányban nyomassék ki, ahány a tárgyalás lefolytatására, értesítendő felek számát tekintve szükséges.

24.) Ha a legatumok összege nem ütné meg a hátrahagyott vagyonomat, akkor azon aránylagos levonások a végrendelet első, második, harmadik, negyedik és nyolczadik pontjánál történjenek (1., 2., 3., 4. és 8.).

25.) A tizenegyedik ponttal összefüggőleg tisztelettel kérem a n[a]g[y]ságo]s és F[ő]t[i]sztelen]dő Székeskáptalant, hogy az ott említett keresztek és gyűrűk időszertinti birtokosai azokat legalább minden nagyobb egyházi ünnepélyességen, s mindannyiszor viselni méltóztassanak, valahányszor a káptalan valahol testületileg fel lép, miáltal azt szeretném elérni, hogy emlékem a káptalanban, mellyel évtizedeken át mindenkor zavartalan egyetértésben és testvéri szeretetben éltem, lehetőleg soká fennmaradjon.³⁰

Kelt Budapesten, ezerkilencszáztizenkettedik évben, május hó 16-án, Krisztus Urunk Mennybemenetele napján, dr. Báró Hornig Károly sk. veszprémi püspök. Mi alulírottak, együtt jelenlevő tanúk, ezennel bizonyítjuk, hogy báró Hornig Károly, belső titkos tanácsos, veszprémi püspök úr nagyméltósága, kit személyesen ismerünk, együttes jelenlétünkben, előttünk kijelentette, hogy a jelen okirat az

ő végrendeletét tartalmazza, és hogy ezt az okiratot ő sajátkezűleg írta és aláírta. Mindezt ugynezen az okiraton aláírásunkkal igazoljuk. Budapest, 1912. évi május hó 19-én.

Günther Antal sk. Rakovszky István sk.

Ezt a végrendeletet a kir[ályi] járásbíróság a mai napon a Pk. 431/3–1917. sz[ám] alatt felvett jegyzőkönyv szerint kihirdette. – Veszprém, 1917. évi február hó 9-én. dr. Kisfaludy sk., kir[ályi] járásbíró. Groff Elemér, sk. j[egyző]k[önyv]v[eze]tő.

A hivatalos használatra készített másolat hitelül:

(P.H.)

*Sándor János s.k.,
kezelő h[elyettes]*

JEGYZETEK

¹ Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeclesana, 607/1917. 7r.

² Veszprémi Hírlap XXV. évfolyam, 6. szám, 1917. február 11., 2.

³ Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Litterae circulares 1917/III. 15–26.

⁴ Az asszisztencia tagjai: cerimoniarus – dr. Radványi Viktor püspöki titkár, diaconus – dr. Lukcsics József egyetemi tanár, subdiaconus – Gerstner Ignác esperes, infulista – dr. Kiss György teológiai tanár, thuriferek – Zárjeczky Viktor és Felkl Viktor esperesek, acolithusok – Rumi István plébános és Szabó Sándor hitoktató, crucifer – Kovács József káplán. Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeclesana, 629/1917. 1v.

⁵ Elöl haladt a növendék papság, majd őket követték a szerzetesek és világi papok karingben, az asszisztencia, a rendjelvívők (Lipót-rend nagykeresztje, Vaskorona rend I. osztályú rendjele), a koporsó, a nem karingben lévő papság és végül a közönség. Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeclesana, 607/1917. 9r.

⁶ Az asszisztencia tagjai: cerimoniarus – dr. Rada István prelátuskanonok, archipresbyter – dr. Nemes Antal címzetes püspök, archidiaconusok – dr. Rott Nándor prelátuskanonok és dr. Klauz György apát-kanonok, diaconus – Káuzli Dezső prelátuskanonok, subdiaconus – Magdics István OCist, infulista – dr. Lepold Antal hercegprímási irodaigazgató, thuriferek – Méhes Kálmán és dr. Fatér István plébánosok, acolithusok – dr. Beöthy István és dr. Hoss József teológiai tanárok, lectorok – dr. Sárközy Lajos spirituális és Láber Miklós prefektus, crucifer – Lukcsics Imre karkáplán. Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeclesana, 629/1917. 1r.

⁷ A kitüntetett halála után a rendjeleket vissza kellett származtatni az adományozónak.

⁸ A temetési szertartáson ez a küldöttség már nem vett részt.

⁹ Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeclesana, 607/1917. 9r–9v.

¹⁰ Az asszisztencia megegyezett a besztertelési szertartásnál felsoroltak személyével.

¹¹ Az asszisztencia tagjai: cerimoniarus – Engelhardt Ferenc, a tanítónőképző intézet igazgatója,

archipresbyter – Rucs István, diaconus – Perényi Antal kanonok, subdiaconus – Ley József prépost-plébános, librifer – dr. Gutheil Jenő teológia tanár, infulista – dr. Ragats János püspöki titkár, pastoralista – Imrek György tanfelügyelőségi fogalmazó. A gremialista, a thuriferek, acolitusok és lectorok tisztségét egyházmegyes papok látták el. Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeciesana, 629/1917. 1v.

- ¹² Temetésen személyesen részt vett egyházi személyek: Alasz Miklós plébános, Antal Lajos plébános, Bauan János plébános, Bécsi Vazul OFM, Beöthy István teológiai tanár, Berkes Ottó igazgató, Czapári László OCist, Czónár József plébános, Csernoch János hercegprímás, Csoknyai Zsigmond OCist, Debreczeni Gyula plébános, Don Mario Boehm, dr. Békefi Remig OCist, dr. Boda János kanonok, dr. Dunst Ferenc plébános, dr. Gutheil Jenő teológiai tanár, dr. Horváth Károly főapáti titkár, dr. Kiss György teológia tanár, dr. Radványi Viktor püspöki titkár, dr. Ragats János püspöki titkár, dr. Rédey Gyula nagyprépost, dr. Révai Tibor érseki titkár, Engelhardt Ferenc tanítóképző intézeti igazgató, Fatér István plébános, Felkl Viktor esperes, Fetser Antal győri püspök, Gerstner Ignác plébános, Gyöngyösi Imre plébános, Hajdú Tibor pannonhalmi főapát, Hoss József teológiai tanár, Hotwagner Pál plébános, Illa Antal plébános, Imrek György tanfelügyelőségi fogalmazó, Káuzli Dezső prelátuskanonok, Kéri Elek plébános, Kéri Gyula plébános, Kiss György plébános, Kiss Pius plébános, Klauz György apát-kanonok, Kovács József káplán, Kőszeghy Antal plébános, Krizsek Alajos plébános, Láber Miklós prefektus, Laczkó Dezső SchP, Lendvay Béla plébános, Lepold Antal hercegprímási irodaigazgató, Léránth Antal plébános, Ley József prépost-plébános, Lukcsics Imre karkáplán, Lukcsics József egyetemi tanár, Magdics István OCist, Magyarász Ferenc OCist, Mátrai Bernardin OFM, Méhes Kálmán plébános, Mikes János szombathelyi püspök, Msg. Klemens Micara, Nagy Jenő plébános, Nemes Antal címzetes püspök, Németh Gábor plébános, Padányi Sándor plébános, Papp László főgimnáziumi tanár, Perényi Antal kanonok, Prácer Albert esperes, Prohászka Ottokár székesfehérvári püspök, Rada István prelátuskanonok, Rott Nándor prelátuskanonok, Rumi István plébános, Sárközy Lajos spirituális, Schlakker Károly plébános, Somlai Ambrus plébános, Stangl Ernő plébános, Strausz Antal plébános, Szabó Sándor hitoktató, Szammer Ignác plébános, Szántó László plébános, Szentes Anzelm OCist, Várady Lajos kalocsai érsek, Vizota Gyula kanonok, Zárjeczky Viktor esperes, Zimmert József plébános, Zöld István plébános.

A temetésen személyesen részt vett kiemelkedő jelentőségű világi személyek: IV. Károly király képviselőjében Frigyes főherceg, Herberstein Herbert tábornok, Jankovich Béla miniszter, Szmrecsányi György és Zsemberi István országgyűlési képviselők, Hunkár Dénes főispán, Komjáthy László polgármester, Weidner Diesel Ernő ezredes, Juraszek János törvényszéki elnök, Horváth Iván pénzügyigazgató, Riszner család, Nikoladoni család, özvegy Hornig Vilmosné, özvegy Rainprecht Antalné, dr. Csete Antal, Jankovich-Bésán Endréné. Veszprémi Hírlap XXV. évfolyam, 7. szám, 1917. február 18., 2–3., és Veszprémmegyei Újság VII. (VIII) évfolyam 13. szám, 1917. február 15. 2.

- ¹³ Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeciesana, 610/1917. 1r.

- ¹⁴ Köztük: Balogh Jenő igazságügyminiszter, báró Forster Gyula, báró Jósika Sámuel, báró Wlassics Gyula, Bartha Lajos tábornok, Batthyány herceg és hercegné, Bjelik Imre táborigazgató, Boromissza Tibor szatmári püspök, Csiszárík János, Ferenc Szalvátor főherceg, Frentin Valér lugosi püspök, gróf Batthyányi család, gróf Pallavicini Edéné, gróf Széchenyi Miklós udvarnagy, gróf Széchenyi Miklós püspök, gróf Zichy Ödön, Hoffer Armin főrabbi, Kol Medárd SchP, Miklósi István hajdúdorogi püspök, Nagy László őrnagy, Piffi Gyula bíbornok érsek, Roszner Ervin miniszter, Valfré di Brusio nuncius, Weidner Diesel Ernő ezredes. Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeciesana, 627/1917.

- ¹⁵ Veszprémi Érseki és Főképtalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeclesana, 2805/1912.
- ¹⁶ Veszprémi Érseki és Főképtalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeclesana, 2825/1912. Az 1945. után pártállami diktatúra kiépülése következtében és bekövetkezett államosítási hullámokban az épület Veszprém Megyei Jogú Város tulajdonába került. Ma ez a Városháza épülete, jelenlegi címe: 8200 Veszprém, Óváros tér 9.
- ¹⁷ Veszprémi Érseki és Főképtalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeclesana, 3881/1906.
- ¹⁸ Veszprémi Érseki és Főképtalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei építészi hivatal iratai, Vegyes iratok, tervrajzok, I. sorozat, 15. doboz, V. köteg, 1. csomó. 7. No.
- ¹⁹ Veszprémi Hírlap XXV. évfolyam, 6. szám, 1917. február 11., 2–3.
- ²⁰ A budapesti lakásra: Veszprémi Érseki és Főképtalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeclesana, 1000/1917. Veszprémi ingóságokra utaló adat: Veszprémi Érseki és Főképtalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeclesana, 4200/1917. 3r. Sümegi ingóságokra utaló adat: Veszprémi Érseki és Főképtalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeclesana, 4329/1920.
- ²¹ Veszprémi Érseki és Főképtalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeclesana, 1711/1917.
- ²² Ennek oka, hogy az eljárással kapcsolatos iratokat dr. Csete Antal kezelte, és ezek őrizetében maradtak. Veszprémi Érseki és Főképtalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeclesana, 4257/1919. Több éves tapasztalatunk szerint, az egyházmegyei ügyvédnek átadott iratokat, a jogi végzettséggel bíró személyek nem származtatták vissza sem eredetiben, sem másolatban az átadó Egyházmegyei Hatóságnak.
- ²³ Veszprémi Érseki és Főképtalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeclesana, 3693/1919.
- ²⁴ Veszprémi Érseki és Főképtalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeclesana, 4710/1920.
- ²⁵ Veszprémi Érseki és Főképtalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeclesana, 1077/1920.
- ²⁶ Veszprémi Érseki és Főképtalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeclesana, 4710/1920.
- ²⁷ Huchthausen Lajos: Bilingvérezések. Történetek a veszprémi egyházmegye XX. századi életéből. Veszprém, 2009. (A veszprémi egyházmegye múltjából 21.) 15.
- ²⁸ Simon György apát-kanonok a nevezett értékeket felbecsültette, és 5068 koronáért értékesítette. Az összeget kiegészítette 10.000 koronára és Rott Nándor főpásztornak átadta azon kéréssel, hogy ebből 5000-5000 koronát a pölöskefői és szilasbolhási építendő templom felszerelésére fordítsák. Az ezüst pásztorbotot a székesegyháznak ajándékozta – azon kitételrel –, hogy azt ő bárki megkérdezése nélkül, bárhol használhassa. A megyés püspök köszönettel vette az ajándékozásokat, és engedélyezte a pásztorbot használatát az ajándékozó feltételeinek megfelelően. Veszprémi Érseki és Főképtalani Levéltár, Veszprémi Püspöki Levéltár, Egyházmegyei Hatóság iratai, Acta dioeclesana, 2946/1922.
- ²⁹ Riszner Róbert 1921-ben jelentkezett a ruhaneműkért. Rott Nándor, a bíborosi ruhákat nem szándékozta kiadni, mert Esztergomban – ahol korábban kanonok volt –, a bíborosi ruha a székesegyházat illette, ezért a veszprémi székeskáptalantól kért állásfoglalást. A káptalan egyöntetű állásfoglalása szerint azok Riszner Róbertet illetik. A boldogult püspök végrendeletében egyértelműen megnevezte, mi kerül a házikápolnába és mi a székesegyház tulajdonába. A nevezett ruhadarabok pedig egyike sem liturgikus ruha, hanem bíbornoki egyenruha, díszruha és tartozékaik. Így részükről nem látták semmi akadályát ezek átadásának. Ez az egyetlen átadás-

átvételi jegyzőkönyv, amely a hagyatéki eljárás keretében a Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltárban megtalálható.

³⁰ Hornig Károly püspök és a veszprémi székeskáptalan viszonya nem volt mindig harmonikus. Az idő múlása nem csak az emlékeket szépíti meg, hanem az egyén lelki, szellemi, mentális fejlődésére is jó hatással van. A bíbornok a veszprémi káptalanról és tagjairól a végrendeletében teljes elismeréséről tesz tanúbizonyságot.

Korábbi feljegyzések és fennmaradt anekdoták szerint, a kölcsönös egyetértés és összhang nem volt mindig felelhető kapcsolatukban. Erre egy példa a káptalani ülések egyik bejegyzése, melyet eredetileg így fogalmazott meg a testület: „A kegyelmes úr 20 éves püspökségének emlékére levél írandó, és a székesegyház javára 4000 frt. alapítvány teendő le.” A bejegyzés után nem sokkal – valószínűleg nem minden ok nélkül – a következő tartalomra változtatták meg a szöveget: „A kegyelmes úr 20 éves püspökségének emlékére esetleg levél írandó, és a szegényház javára 4000 frt. alapítvány teendő le.” Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi káptalani levéltár, Veszprémi káptalan magánlevéltára, A káptalani ülések jegyzőkönyvei 11. kötet 1907–1913. 93.

Öt évvel később, a huszonöt éves jubileumra elkészült az úgynevezett Hornig-album, mely az egyházmegye papságának neveit és fényképeit tartalmazza. Ma már nem tudni, de valószínűleg akkoriban súlyos ok miatt a veszprémi székeskáptalan tagjainak nevei és fotói, az említett kötetben nem szerepel. (Ezúton köszönöm meg Dr. Kredics Lászlónak.)